

LA BELLVERNA

Revista de l'Associació Cultural Amics de Teulada

II època - núm. 14 - Teulada, Tardor 2024

LA BELLVERNA

Revista de l'Associació Cultural
Amics de Teulada
II època, núm. 14

Teulada, Tardor 2024

Consell de Redacció:

Mila Bisquert Salvà
Juanjo Bertomeu Oller
Jaume Buigues i Vila
Joan Ivars Cervera

Direcció, coordinació i maquetació:

Joan Ivars Cervera

Edita:

**Ajuntament de Teulada - Regidoria
de Cultura**

Associació Cultural Amics de Teulada

Patrocina: Ajuntament de Teulada

SUMARI

- Editorial. 40 anys de l'ACAT (Joan Ivars).... 3
- La persistència de la toponímia totalitarista a Teulada (Jaume Buigues) 4
- Expurgació en el convent (Tomàs Merlos) ... 9
- Un jesuïta teuladí expulsat El periple mediterrani de Jaume Vallés (Francesc-J. Monjo)15
- Desastres (Joan Ll. Moreno) 25
- Bernardo Font: una vida entregada a l'esport i a l'ensenyament (José A. Roca) 27
- Poesia amb imatge30
- L'ACAT es mou 31

Portada: Escultures de Toni Marí, vora la platja de l'Ampolla. Foto: Joan Ivars

Correspondència:

amicsdeteulada@gmail.com

Web ACAT:

www.amicsdeteulada.net

Núm. ISSN: 2660-5899

Dipòsit legal núm. A 436-2020

Editorial

L'ASSOCIACIÓ CULTURAL AMICS DE TEULADA, 40 anys a l'avantguarda de la Cultura a Teulada, 1984-2024

Joan Ivars

Ens trobàvem en els primers anys del postfranquisme i en els inicis quasi de la recent democràcia recuperada, després d'anys d'obscurantisme i cultura dirigida i vigilada. Fou en aquest any 1984 quan un grup de joves, que ja havia mostrat gran activitat cultural els últims anys del franquisme, decideixen fundar una associació cultural a l'empara de les noves normatives que oferien més possibilitats organitzatives i més aperturisme ideològic.

Des d'eixe moment fins als nostres dies no s'entén el panorama cultural del nostre poble sense la presència de l'ACAT en tota classe d'activitats, on sempre s'ha prioritzat la defensa del nostre patrimoni tradicional, en especial la protecció de la llengua i cultura del nostre país, al temps que estàvem –i estem– en primera línia de les noves tendències del món actual.

Hem recuperat i creat festes populars com la Divina Pastora, Carnestoltes, Festa del Moscatell, la Dama, Mercat de Nadal, etc. El patrimoni històric-artístic ha merescut una especial atenció nostra: restauració de l'ermita de la Divina Pastora, Creueta de l'Ave Maria, Font de la Jana, etc.

Les jornades culturals, amb conferències, recitals, exposicions, debats sobre els més variats temes, excursions pel terme teuladí i a altres llocs, han estat constants al llarg i ample dels dies i setmanes de cada any i en cada moment que hem viscut.

Les publicacions han estat també un gran preocupació de la nostra entitat: amb els llibres sobre el patrimoni històric, arqueològic, natural o musical hem obert un camí abans desconegut. Postals, llibres de creació literària sobre llegendes tradicionals o la revista *La Belluerna*, que ara tens a les mans, han despertat l'interès sobre els nostres mons, abans inexplorats.

I en l'apartat del món audiovisual hem fet una gran aportació amb la creació de la mostra de Curts de Moscatell, que atrau a artistes i professionals de tot el món, interessats per aquesta mostra ja consolidada i referent a la comarca i fora d'ella.

Aquestes i moltes, moltes més activitats, han estat possibles gràcies a l'ajuda inestimable de l'Ajuntament de Teulada, a les persones associades i a altres entitats com l'Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta, i també amb el recolzament de la gent del nostre municipi que ha cregut en els nostres projectes, que en realitat són per a tota la ciutadania.

Llarga vida a l'ACAT !

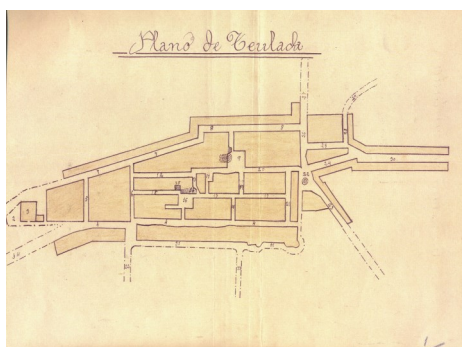
LA PERSISTÈNCIA DE LA TOPONÍMIA TOTALITARISTA A TEULADA.

L'ombra de la Dictadura encara dura!

Jaume Buigues i Vila

Els règims totalitaris, com que centralitzen el poder absolut, es permeten d'intervenir en tots els ordres de la vida pública i privada per damunt dels drets i les llibertats del poble. Entre tantes decisions autoritàries que han patit les poblacions està la que tractem en aquest article, la d'ordenar o, millor dit, imposar als municipis que en llur nomenclàtor figuren els noms d'uns determinats personatges afins al règim o pertanyents, en el nostre cas, al nacionalisme banal espanyol. Un exemple d'aquesta herència totalitària el trobem encara present, fruit de la imposició toponímica, en el nom d'alguns carrers dels nuclis urbans de Teulada i de Moraira, on perviuen, encara al segle XXI, els noms de carrers imposats, no solament per la dictadura franquista, sinó també, per la dictadura del General Primo de Rivera. Dues dictadures que van treballar a fons en pro de la neteja cultural de les nostres arrels i contra l'ús de la nostra llengua en l'administració, fins i tot amb la humiliació als parlants, i també en la vida pública, a fi d'esmicolar la nostra identitat. No obstant això, el procés coercitiu, polític, i també ideològic i social, a partir del qual es vol fer desaparèixer la nostra llengua i cultura ve de lluny, fins i tot ens podem allargar al temps del *Conde Duque de Olivares*, qui, en el memorial secret que se li atribueix (1624), volia reduir els regnes de la Monarquia Hispànica a les lleis i costums de Castella. No obstant això, la cosa anirà de veres

a partir de l'abolició dels Furs, moment en què s'impulsa el procés de castellanització dels territoris incorporats a la sobirania de Castella a partir de 1707 i especialment a partir de 1716 amb la "*Instrucción secreta*" que el fiscal del Consell de Castella, *Don José Rodrigo Villalpando*, va transmetre als corregidors de Catalunya, València i les Illes. Els noms dels carrers no se'n van lliurar. Fins i tot a les "*Ordenanzas Municipales de Policía Urbana y Rural para la Villa de Teulada*", de 1888, en el seu article 296, diu: *No podrá haber rótulo alguno de calle ni plaza en dialecto valenciano, deberán ser en castellano*. No obstant això, en aquell moment no s'hi canvien el topònims tradicionals de la trama urbana, solament es limiten a traduir-los, com ho podem constatar en la relació d'edificis, carrers i places que l'any 1924 arreplega el Dr. José Pitarch Jarque en la *Memoria estudio topográfico sanitario de la villa de Teulada*.¹

Edificios notables, calles, plazas y salidas de Teulada:

1 Salina de la Ciénaga del S.E.	17 Calle de San Mateo
2 Baños de la fuente	18 Ed. del mundo Viejo
3 Salinas de San Vicente	19 Ed. de San
4 Calle de San	20 Ed. de San
5 Ed. de la Ciénaga	21 Ed. de San
6 Ed. de San Antonio	22 Plaza de la Cruz
7 Ed. de San Antonio	23 Calle del Mar
8 Plaza Nueva	24 Ed. del Hospital
9 Plaza de la Virgen	25 Ed. de la Herencia
10 Baños Públicos	26 Ed. de Valencia
11 Plaza de la Herencia	27 Salina a San
12 Calle de San Antonio	28 Calle del Hospital
13 Ed. de la Cruz	29 Salina a San
14 Plaza San Antonio	30 Calle del Hospital
15 Calle de San Antonio	31 Salina a San
16 Plaza del Hospital	32 Salina de la Cruz
33 Salina del Bayo de San Antonio	34 Salina a San
35 Salina a San	36 Salina a San

Plànol de Teulada i relació d'edificis, carrers i places l'any 1924, segons el Dr.D. José Pitarch

Les dues dictadures del segle XX, la II República espanyola tampoc se'n lliura, no van res-

pectar **els** noms que el veïnat de Teulada li havia posat, des de l'època foral. El poble per designar a les vies urbanes, sense saber-ho, fa ús, per una banda, de la funció tècnica, perquè els topònims referencien geogràficament l'orografia de l'espai on s'emplacen els carrers, i, per un altre costat, cultural, perquè els nom assignats vehiculen informació sobre la cultura i els costums d'aquelles persones que els van anomenar amb la llengua pròpia. És per això que podem afirmar, sense cap mena de dubtes, que aquestes imposicions han estat tremendament nocives per a la nostra identitat cultural, ja que la rèmtora d'aquelles imposicions i els efectes posteriors que han deixat i provocat, encara ara, en el segon postfranquisme, fa que la ciutadania, amb els ulls tancats, per una manca de cultura cívica/democràtica, ni es rebel·le. ni siga exigent en assumptes com, ara, el de la recuperació de la toponímia històrica per una qüestió de justícia lingüística.

Els topònims formen part del patrimoni cultural immaterial de la humanitat, és per això que s'han d'inventariar, protegir i promoure la seua recuperació allà on han estat foragitats, llevats del mig per alguna mena d'imperatiu, com ho reconeix el Consell d'Europa, en la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries de 1992 (article 10.2.g) en què s'inclouen referències a la protecció de la toponímia. També se'n fa ressò el Conveni marc per a la protecció de les minories nacionals de 1995 (article 11.3); la Convenció de la UNESCO per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial, de 17 d'octubre de 2003, i la Conferència de les Nacions Unides sobre la normalització dels noms geogràfics i la protecció del pluralisme lingüístic, com és el nostre cas (Resolució IX/4 de 2007). En aquest sentit, la toponímia del municipi de Teu-

lada, els noms dels carrers i de les vies urbanes i interurbanes, són un patrimoni col·lectiu que cal salvaguardar com a part del nostre patrimoni lingüístic i cultural de caire immaterial. És, a l'empara de tot això que l'única forma oficial que han de tenir els noms dels carrers és la valenciana, la que s'ha transmès, malgrat unes condicions poc propícies per als parlants, gràcies a continuar utilitzant-los i passant-los de generació en generació com una responsabilitat compartida.

Dels canvis esdevinguts en el nomenclàtor del nucli urbà de Teulada en tenim constància per diverses fonts, per una part els llibres d'actes de la corporació municipal, a partir de l'any 1936, perquè la documentació anterior a aquesta data, dipositada a l'Arxiu Municipal de Teulada, s'hi va cremar en aquell any nefast. Per altra banda, en tenim coneixement per documentació indirecta, per referències documentals extretes de la premsa de l'època i de l'Arxiu del Jutjat de Pau de Teulada. Si teniu curiositat i en voleu saber més, podeu consultar l'estudi onomàstic de Joan Ivars Cervera publicat amb el títol *Els noms de lloc i de persona del municipi de Teulada*. Per totes aquestes fonts sabem que s'hi van substituir els topònims tradicionals, com són els carrers de Dalt, del Mig, d'Avall, de la Mar, Fondo que s'originen en època foral i que amb posterioritat al Decret de Nova Planta s'hi castellanitzen, per uns altres amb clares connotacions polítiques.

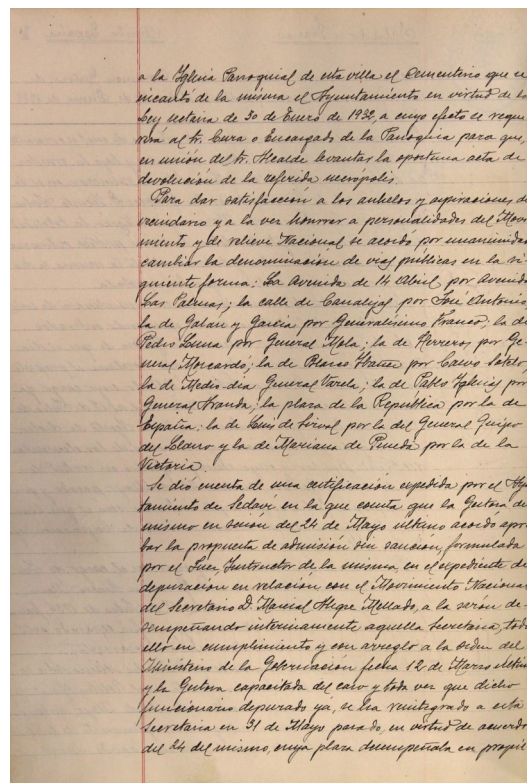
L'any 1927, en temps de la Dictadura del General Primo de Rivera, el diari *Las Provincias* del 27 d'octubre se'n fa ressò de la "*rotulación de varias calles viejas con nombres nuevos*".² El canvi de la toponímia urbana prossegueix en temps de la II República i arriba al seu punt àl-

gid el dia 14 de juny de 1939, data en què la Comissió Gestora de l'Ajuntament de Teulada, nascuda del colp d'estat del General Franco, acorda el canvi de la denominació de vials del nucli urbà de Teulada. A continuació us transcrivim l'acord del canvi dels noms de l'època republicana a la franquista:

[...] Para dar satisfacción a los anhelos y aspiraciones del vecindario y a la vez honrar a personalidades del Movimiento y de relieve Nacional se acordó por unanimidad cambiar la denominación de vías públicas en la siguiente forma: La avenida de 14 de Abril por Avenida Las Palmas; la calle de Canalejas por José Antonio; la de Galán y García por Generalísimo Franco; la de Pedro Luna por General Mola; la de Herreros por General Moscardó; la de Blasco Ibáñez por Calvo Sotelo; la de Medio-día General Varela; la de Pablo Iglesias por General Aranda; la plaza de la República por la de España; la de Luís de Serval por la del General Queipo de Llano y la de Mariana de Pineda por la de la Victoria.

[...]

I la cosa de l'adhesió dels feixistes locals, que formen part de la Comissió Gestora de l'Ajuntament de Teulada, al règim franquista i als principis del *Movimiento* no es va limitar als canvis de nom de carrer, va anar més enllà i el dia 1 d'abril de 1940 s'hi va aprovar la concessió del títol honorífic de fill adoptiu a Francisco Franco. Ací us transcrivim l'acta:

AMT. Llibre d'Actes 1939-
1941.pg. 1v

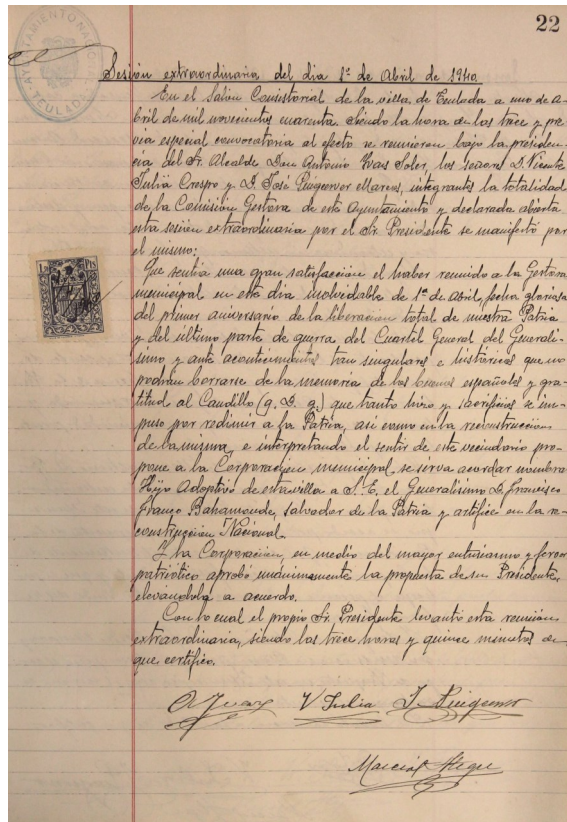
Sesión extraordinaria del día 1º de Abril de 1940

En el Salón Consistorial de la villa de Teulada a uno de Abril de mil novecientos cuarenta, siendo la hora de las tres y previa especial convocatoria al efecto se reunieron bajo la presidencia del Sr. Alcalde Don Antonio Ivars Soler, los señores D. Vicente Juliá Crespo y D. José Puigcerver Marcos, integrantes la totalidad de la Comisión Gestora de este Ayuntamiento y declarada abierta esta sesión extraordinaria por el Sr. Presidente se manifestó por el mismo:

Que sentía una gran satisfacción el haber reunido a la Gestora Municipal en este día inolvidable de 1º de Abril, fecha gloriosa del primer aniversario de la liberación total de nuestra Patria y del último

parte de guerra del Cuartel General del Generalísimo y ante acontecimientos tan singulares e históricos que no podría borrarse de la memoria de los buenos españoles y gratitud al Caudillo (q. D. g.) que tanto hizo y sacrificios se impuso por redimir a la Patria, así mismo en la reconstrucción de la misma e interpretando el sentir de este vecindario propone a la Corporación Municipal se sirva acordar nombrar Hijo Adoptivo de esta Villa a S. E. el Generalísimo D. Francisco Franco Bahamonde, salvador de la Patria y artífice en la reconstrucción Nacional.

Y la Corporación en medio del mayor entusiasmo y fervor patriótico aprobó unánimemente la propuesta de su Presidente elevándola a acuerdo.

AMT Llibre d'Actes 1939-1941, p. 22r

Con lo cual el propio Sr. Presidente levantó esta reunión extraordinaria, siendo las tres horas y quince minutos de que certifico.

[signatures] Antonio Ivars / Vicente Julia / José Puigcerver / Marcial Alegre

En morir el dictador Franco s'inicia el primer post-franquisme amb la instauració del "Règim del 78", en què els franquistes, amb l'embolic del que diuen "democràcia i llibertat" i l'aval d'una esquerra nacionalista espanyola, ocupen els diferents graons del govern amb la consolidació de la monarquia, el bipartidisme, l'antifederalisme i la negació de l'autodeterminació. A nivell municipal es convoquen eleccions el 1979, però no serà fins a la corporació sorgida de les segones eleccions municipals (1983-1987) que s'acorda, al municipi de Teulada, canviar la denominació d'alguns dels carrers amb noms de neta exaltació franquista. En la sessió del 6 de maig de 1986 s'acorda canviar el nom dels carrers *Generalísimo Franco*, *General Moscardó*, *General Aranda*, *Capitan Cortés*, *General Queipo de Llano*, *General Mola*, *José Antonio*, *General Varela*, *Muñoz Grandes*... per al nucli urbà de Teulada i *18 de Julio*, per al nucli urbà de Moraira. No obstant això, els carrers del Raval, de l'Ermita i plaça Nova de l'Església, romandran amb les denominacions franquistes del carrer Calvo Sotelo, avinguda de Las Palmas i la plaça d'Espanya, que provenen del canvi realitzat l'any 1939 fruit del colp d'estat. I els carrers d'Avall, del Mig, Fondo, de la Manegueta, del Molí, del Mur... romanen amb denominacions pròpies del nacionalisme banal espanyol. Des d'aleshores, possiblement per afinitat al règim, ni aquella corporació, ni les

que la seguiren, decidiren, en cap moment, revocar i retirar la concessió del títol honorífic de fill adoptiu concedit a Francisco Franco feta per la Comissió Gestora de l'Ajuntament de Teulada el dia 1 d'abril de 1940.

En el canvi onomàstic de 1986 és recuperen alguns dels noms originals de l'època foral, però

Placa de carrer bilingüe amb denominació franquista

amb una solució que ratlla l'autoodi i la minoració lingüística, els carrers ara tindran la denominació en format bilingüe, castellà – valencià, pri-

mer “calle” i després “carrer”. Una vergonya!

Tenim la responsabilitat, en un afany de descolonització epistemològica, de fer retornar els noms dels carrers i places tradicionals al nomenclàtor oficial, topònims canviats durant les dictadures del General Primo de Rivera i del General Franco, fer reviure els nom originaris de l'època foral, per tal de recuperar els topònims històrics i originals de la trama urbana i que es detallen a continuació, tot fent un exercici de memòria històrica democràtica local ajustada a la legislació vigent:

NOTES _____

1. Pitarch Jarque, José. *Memoria estudio topográfico sanitario de la villa de Teulada*. Introducció i transcripció del document Joan Ivars Cervera. Teulada : Regidoria de Cultura, Educació i Patrimoni, 2003.

2. *Las Provincias*, 20 d'octubre de 1927, pàg. 11. Fiestas en Teulada.

Topònims actuals	Topònims tradicionals que cal recuperar
Av. d'Alacant	Carrer del Mur
Av. de Las Palmas	Carrer de l'Ermita
Carrer de Calvo Sotelo	Carrer del Raval
Carrer del Canonge Vallés	Carrer de la Mar
Carrer de Cervantes	Carrer del Mig
Carrer de Colom	Carrer d'Avall
Carrer de Constança Ferrer	Carrer de la Manegueta
Carrer del Dr. Moll	Carrer Fondo
Carrer d'Hernan Cortés	Costera del Molí
Carrer de les Germanes Oliver	Sant Antoni
Carrer de Sant Bonaventura	Carrer Nou
Carrer de Sant Josep	Carrer de la Sala
Carrer de Sant Vicent Ferrer	Carrer de les Cases Noves
Plaça d'Espanya	Plaça Nova de l'Església

EXPURGACIÓ EN EL CONVENT

Històries de la bibliografia vicentina de Teulada (1)

Tomás Merlos Sánchez

La biblioteca del Centre d'Estudis Vicentins de Teulada, com tota aquella que tinga fons antic, conté llibres, gravats i altres documents que mereixen destacar-se, bé pel seu contingut, bé per conèixer la seua pertinença anterior, o per tots dos motius al mateix temps. Al final de l'article en la revista anterior en el qual comentava el fons bibliogràfic que estava depositant a Teulada, deia que tal vegada més endavant donaria detalls interessants d'alguns d'aquests llibres. Inicie amb aquest article una sèrie d'escrits per a donar a conèixer el que hi ha en aquest fons.

Avatars d'un llibre singular

El matí en què vaig portar les primeres caixes de llibres al CEV de Teulada vaig tindre una inesperada recepció, i per a il·lustrar l'acte obrim una caixa per a mostrar alguns dels llibres. Qui fora allí potser recorda la història que vaig començar a contar d'un dels llibres que havíem tret: que era del segle XVIII, la millor biografia sobre el sant escrita en italià; que quan em va arribar vaig passar tota la nit concentrat en la seua lectura; que estava firmat per un anglès, que també va escriure sobre la predicació vicentina; que va ser d'aquest llibre d'on vaig fer les fotos que vaig projectar en un acte del VI Centenari, on es comentava el miracle desconegut a Espanya de "Teulada trasplantada"; que recentment havia descobert que solament hi ha catalogats dos exemplars d'aquesta edició, i que cap d'ells conserva el gravat amb la imatge del sant, com el d'aquesta biblioteca, per la qual cosa es pot considerar exemplar únic. Molta història tanca aquest llibre singular, vegem-lo amb més

detall.

Estàvem a principis de 2007. Entre les vides del sant que havia llegit fins llavors no es trobava cap escrita en italià, encara que sabia que s'havien publicat algunes. Vaig veure que venien en Internet una d'elles, antiga i voluminosa, des d'una procedència insòlita: una llibreria de Westcliff-on-Sea, al costat de l'estuari del Tàmesi. Era una edició napolitana de 1742 de la *Storia della vita, e del culto di S. Vincenzo Ferrerio*, d'Antonino Teoli, un volum en 4t de 834 pàgines, editat primerament a Roma, en 1735. La vaig comprar i la vaig llegir amb aïdesa, marcant amb centenars de trossos de *pósit* fúcsia els passatges més interessants i escrivint en fitxes les anotacions, per a no danyar l'obra. Era summament interessant, perquè l'autor, un pare dominic que tenia encomanada la predicació als jueus de Roma i que ja havia publicat un opuscle sobre el sant, manejava la bibliografia vicentina de primera mà, comparant uns llibres amb uns altres. Anys després vaig veure que eixe maneig de fonts directes li havia permés descartar per complet la fabulació sobre Teulada que

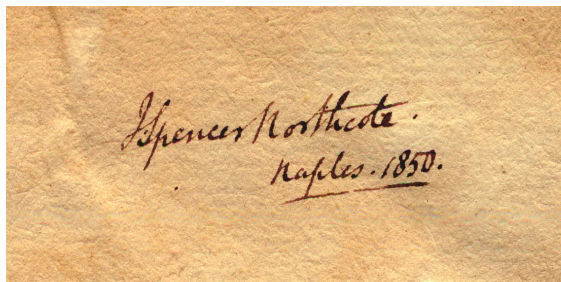

Teoli, *Storia ... S. Vincenzo*, Nàpols, 1742

(CEV. Teulada).

fera Pontieri en 1726, que molts autors italians havien cregut i van continuar creient a ulls clucs, fins a mitjan segle XIX.

Aquesta obra venia amb dos firmes quasi idèntiques, en la coberta del llibre i en la avantportada: “J. Spencer Northcote. / Naples. 1850”. Investigant sobre el firmant, vaig veure que es tractava de James Spencer Northcote, autor de nombrosos assajos, amb una biografia interessant. Nascut a Anglaterra (Devon, 1821), es va graduar en Humanitats en el Corpus Christi College d'Oxford (on havia fet classes Lluís Vives) i es va casar-se amb Susannah Ruscombe. En 1844 es va ordenar diaca anglicà, sent destinat a una parròquia. A l'any següent, la seua dona i tres de les seues germanes es van convertir al catolicisme i va renunciar al càrrec eclesiàstic. En 1846 ell mateix es va fer catòlic, i el seu pare, un terratinent amb família relacionada amb la reialesa britànica, va trencar relacions amb ell durant molts anys.

Firma en la coberta del llibre de Teoli, 1742
(CEV. Teulada).

Per a entendre en profunditat el significat d'aquelles conversions, cal tindre en compte que, des de la *Primera Llei de Supremacia* d'Enric VIII, en 1534, i, sobretot, des de la *Segona Llei de Supremacia* d'Isabel I, en 1559, els catòlics van ser objecte de persecució i fins i tot de mort per la seua fe (Thomas More va ser executat, per no abjurar, en 1535). Es

van prohibir les misses, es va condemnar a mort als sacerdots catòlics anglesos (pena substituïda després per la cadena perpètua, l'última dictada en 1767), els catòlics no van poder estudiar en les universitats angleses, ni exercir l'advocacia o la medicina, ni tindre cap càrrec funcional, ni educar als seus fills en la fe catòlica, ni adoptar, ni heretar, ni portar armes, ni eixir 5 milles fora del seu domicili sense llicència, etc. A la fi del segle XVIII es van anar derogant algunes restriccions, però fou a partir de la creació en 1801 del Regne Unit de Gran Bretanya i Irlanda, la qual cosa va augmentar considerablement el nombre de catòlics britànics, quan es va fer evident que calia canviar la legislació. Amb la *Llei d'Ajuda Catòlica* de 1829, els catòlics van poder recuperar els seus drets (no tots, en les universitats angleses els catòlics no van tindre dret a beques, a càtedres i a altres càrrecs fins a 1871), encara que el repudi social, especialment entre les classes altes, va continuar manifestant-se temps després.

Les raons de la seua conversió les va exposar Northcote en un assaig de 140 pàgines, *The Fourfold Difficulty of Anglicanism* (1846). No adduïa cap motiu personal, al contrari, prenent com a eix el credo del Primer Concili de Nicea, l'any 325, sobre els atributs de l'Església: *una, santa, catòlica* (universal) i *apostòlica*, anava argumentant en 10 cartes dirigides a un desconegut amic, que és l'església catòlica, i no l'anglicana, la portadora d'eixos atributs (l'enunciat dels quals s'atribueix hui al Primer Concili de Constantinoble, en 381). Del contrast entre totes dues esglésies, destaque dos motius que apuntava Northcote en favor de la catòlica: que acollia els pobres en les seues

cerimònies religioses i que en elles s'hi veia devoció. Aquest interès per la devoció dels catòlics li portaria anys després a peregrinar a diferents santuaris marians d'Europa i a escriure sobre ells.

L'auge de les conversions al catolicisme a Anglaterra a mitjan segle XIX, ja que el cas del diaca Northcote no era un fet aïllat, havia tingut com a principal promotor a John Henry Newman (1801-1890) que, havent sigut sacerdot anglicà, es va convertir al catolicisme en 1845 i va ser ordenat sacerdot catòlic en 1847, arribant a cardenal (el papa Francesc el va beatificar en 2019). Al voltant seu es va crear el *Moviment d'Oxford*, la majoria graduats com ell en aquesta universitat, molts d'ells també amb càrrecs eclesiàstics anglicans, que es van convertir al catolicisme. Salvant el temps i la distància, aquesta història de conversos catòlics recorda la dels conversos jueus, alguns d'ells rabins, fruit de la predicació del Mestre Vicent.

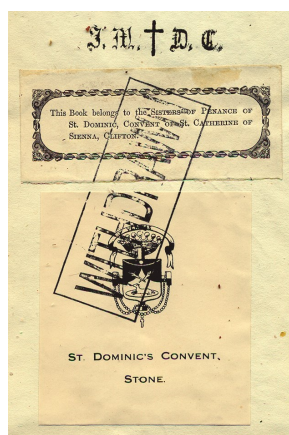
Després de la seua conversió, Northcote va marxar a Roma, on va viure tres anys, interessant-se per l'estudi de les catacumbes, entaulant amistat amb l'arqueòleg Rossi, el major especialista en la matèria, del qual donaria a conèixer la seua obra en l'àmbit anglosaxó. Va ser durant eixa estada, en 1850, quan va firmar a Nàpols el llibre que hi ha a Teulada. Degué interessar-li molt perquè, malgrat el seu gruix, el va incloure en el seu equipatge de tornada a Anglaterra. Se'n va anar a viure a Clifton, un barri de Bristol, des d'on dirigiria dos mitjans apologetics del catolicisme: *The Clifton Tracts* i *The Rambler*.

La mort primerenca de la seua dona, en 1853, li va portar a estudiar per a ordenar-se sacerdot catòlic, primer amb Newman i després

a Roma, ordenant-se en 1855, en Stone, on havia ingressat com a novícia la seua filla major Mary Cecilia, en el St. Dominic's Convent. En 1860 va ser nomenat president (hui és el càrrec de *rector*) de l'Oscott College, el seminari catòlic de Birmingham, càrrec que va exercir fins a 1877, una època daurada de la història d'aquesta institució, segons diversos testimoniatges. Després de la seua jubilació, va tornar a exercir de rector catòlic, fins a la seua defunció en 1907, quan ja havien mort la majoria de graduats d'Oxford conversos.

De l'obra que va deixar publicada, a part dels seus escrits sobre el catolicisme, destaquen diversos llibres sobre catacumbes romanes i epigrafia paleocristiana. També li va interessar el tema marià, com ja s'ha dit, escrivint diverses obres sobre aquest tema. En una d'elles, *Celebrated Sanctuaries of the Madonna* (Londres, 1868), narra la seua visita a santuaris marians d'Itàlia, Suïssa, França i Anglaterra. De les 5 parts del llibre, dedica una a Nàpols. En el capítol dedicat a la Verge Negra de Le Puy-a-Velai, escriu sobre Sant Vicent Ferrer, que va passar per allí predicant en 1416, descrivint de manera vívida la processó de flagel·lants que organitzava la seua Companyia allí on predicava.

En l'avantportada del llibre de 1742, on es troba la segona firma de Northcote, hi ha altres marques: una estampació amb

Expurgació del llibre de Teoli, 1742 (CEV. Teulada). lletra *old English*: “J. M. † D. C.” (J. M. † D. C.), i davall dos

etiquetes de convents dominics, el de Clifton i el de Stone. Desconec el significat de les inicials amb la creu al mig (un matrimoni?, inicials de persona i institució?, no concorden amb els noms citats fins ara i molts altres relacionats). Quant a les etiquetes, per la seua disposició sembla anterior la de Clifton. Allí s'havia fundat en 1848 el Convent of St. Catherine of Sienna, un dels primers convents catòlics després de la llei de 1829, i Clifton va atraure en aquells anys a molts conversos, com el mateix Northcote. El convent va estar obert fins a 1898. Quant al St. Dominic's Convent de Stone, hem vist que va ser rellevant en la seua vida. Però, a més, revisant els prefacs de les seues obres, on dona detalls de la seua vida, veiem com dos d'ells porten com a lloc des d'on escriu, "St. Dominic's, Stone", i la data: 1856 i 1877, respectivament (*The Roman Catacombs*, 1857; i *A Visit to the Roman Catacombs*, 1877). Aquest convent continua obert en l'actualitat, amb institucions annexes: parròquia, col·legi i residència d'ancians. Encara que una biografia de Sant Vicent Ferrer sembla adequada allí on siga present l'Orde de Predicadors, en estar escrita en italià poc ús hauria tingut en aquestos convents anglesos. Damunt de les etiquetes es va estampar el segell de la seua expurgació: *WITHDRAWN* (retirat).

Expurgació d'un altre llibre valuós

No havia passat un mes des que havia rebut el llibre anterior, quan vaig encarregar a la mateixa llibreria anglesa una altra obra similar de la mateixa època. Havia pertangut, igualment, al convent de les dominiques de Stone, en este cas amb l'etiqueta cobrint la mateixa marca d'inicials anterior, que es transparentava al dors: "J. M. † D. C." encara que sense l'eti-

Expurgació del llibre de Ferrarini, 1732 (CEV. Teulada).

queta del convent de Clifton. Així mateix, tenia estampat sobre l'etiqueta el segell anterior: *WITHDRAWN*.

Era el llibre publicat pel pare dominic Giuseppe Maria Felice Ferrarini, *Ragguaglio storico della vita apostolica e taumaturga di S. Vincenzo Ferreri*, Milà, 1732. Igual que el de Teoli, era també una obra en 4t voluminosa (562 pàgines), amb un esplèndid gravat desplegable amb la imatge del sant i, com vaig saber més tard, es tractava d'un llibre molt rar, especialment perquè conserva la calcografia, que solen faltar en la majoria dels exemplars d'eixa època, més encara si és de qualitat com en este cas. A mitjan segle XIX, un llibreter romà (*Catalogo ... libreria di Giovanni Gallarini*, 1856, p. 386), tenia a la venda un exemplar d'aquesta obra, que ell qualificava com a "rara", valorada en 3 escuts d'or. Darrere de la coberta davantera de l'exemplar de Teulada hi ha una nota al llapis amb un codi "138.B" i davall la paraula italiana *Rarissimo*. És aquest dit exemplar? Seria molta casualitat. Va pertànyer també a Northcote? Ja hem vist, que va firmar prefacs d'obres des del St. Dominic's Convent de Stone, però no es pot assegurar que fora també una donació seua a la biblioteca del convent. Entre els graduats conversos d'Oxford, començant pel propi Newman, era comú passar una llarga estada a Roma després de la seua conversió (Manning, Chapman, Pope, Faber...). Qualsevol d'ells va poder portar el llibre. Fins i tot va poder haver-ho comprat a Roma un bon amic

de Northcote, William Brownlow, amb el qual va publicar la seua obra més coneguda, *Roma Sotterranea or an Account of the Roman Catacombs* (1869). Brownlow, que havia sigut rector anglicà, es va convertir al catolicisme en 1863, va viure fins a 1867 a Roma, travant amistat també amb l'arqueòleg Rossi, es va unir allí a la Tercera Orde de Sant Domingo, la branca laica de l'Orde de Predicadors, i, també a Roma, va ser investit sacerdot. De tornada a Anglaterra, va ser capellà d'un convent de dominiques i se'l va nomenar bisbe de Clifton en 1894, càrrec que va exercir fins a la seua mort, en 1901. Sense cap dubte, estaria molt relacionat amb el convent de dominiques de Clifton (encara continuava obert quan va ser bisbe de la ciutat). I, probablement també, sent dominic i coneixent bé l'italià, hauria llegit amb gust les històries de la vida de Sant Vicent Ferrer de Teoli i de Ferrarini, si no ho va fer fins i tot amb aquestos mateixos exemplars abans que els arribara l'expurgació.

L'obra de Ferrarini era la història de la vida de Sant Vicent Ferrer més documentada fins al moment, de les escrites en italià. Venia precedida per l'obra publicada a Roma, en 1705, pel canonge Vittoria, natural de Dénia i parent del sant, de la qual s'havien fet ja 6 edicions almenys (a part de Roma, a Venècia, Palerm i Cremona). També, per la història de Pontieri (Nàpols, 1726), de la qual s'havien fet almenys també 4 edicions (3 a Nàpols i una altra a Palerm). Tots dos eren llibres divulgatius, però en l'obra de Ferrarini hi havia prou més informació, i molt ben presentada (servisca com a exemple les pàgines que li dedica als miracles de Teulada). No obstant això, no va ser reeditat, com sí que ho va ser, i molt, el de Teoli, publicat 2 anys i mig després. Eixe breu temps entre totes dues publicacions va fer que el públic en general es continuara decantant pels

llibres divulgatius citats, dels quals es van fer més d'una desena d'edicions de cadascun, a part d'altres similars, i que els erudits preferiren llegir l'obra exhaustiva de Teoli. Això va augmentar amb el temps la raresa del llibre de Ferrarini, en haver tingut una única edició, no era fàcil poder llegir-ho, més encara fora d'Itàlia. A Espanya hi havia poca informació del que es publicava a Itàlia sobre el sant. De fet, l'obra de referència al nostre país d'eixa època, la del pare Vidal, de 1735 (posterior en uns mesos a la de Teoli), no cita cap dels llibres italians comentats fins ara.

Quant al gravat que porta la història de Ferrarini, es tracta d'un fra Vicente predicant d'iconografia tradicional. Com a firma es llig “*Dalrèf.*” (*Dal Re fecit* [ho va fer]). Les poques biblioteques que tenen este llibre encara amb la seua estampa no anoten en la fitxa de catalogació el nom del gravador. Tampoc ho veiem citat en les iconografies vicentines.

El gravat és una talla en dolç de Marc’Antonio Dal Re (1697-1766), famós pels seus gravats de vistes de Milà, com la que es veuen com a fons de la imatge de Sant Vicent: les mura-

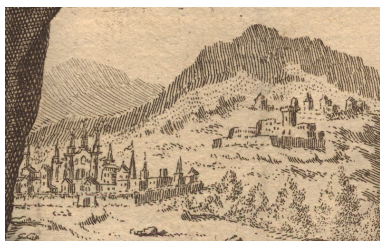

Gravat desplegable de Dal Re en Ferrarini, Milán, 1732 (CEV. Teulada)

lles d'aquesta ciutat, la seua catedral, més amunt el castell dels Sforza i al fons, els Alps.

No obstant això, el nom de Dal Re, no sem-

bla associar-se al llibre de Ferrarini. La busca en Google no dona cap resultat per a la combinació

Vista de Milán, de Dal Re, en Ferrarini, 1732 (CEV. Teulada).

Re com el seu autor, però no se l'associa al llibre de Ferrarini, per la qual cosa la cronologia que es dona de l'estampa no és molt precisa (*post 1700 - ante 1766*). Hi ha, a més, un altre gravat molt primerenc de Dal Re que sembla estar en el complet oblit: el Sant Vicent Ferrer que fera per a il·lustrar l'obra de Vittoria, en l'edició de Cremona de 1719. Com a dada curiosa, la grafia del cognom del sant variava en eixos anys. Vittoria i Ferrarini l'anomenaven *Ferreri*; Dal Re, *Ferrerio* i *Ferrero*; i Teoli, *Ferrerio*. Amb el temps s'imposaria com a usual la primera variant.

Teoli, *Vita ... S. Vincenzo ...*, Venecia, 1740 (CEV. Teulada).

El pare Teoli, pregoner de Teulada

Finalment, per a completar la història que vaig començar a contar, citaré també quines altres edicions del llibre de Teoli es poden consultar en el Centre d'Estudis Vicentins. És una col·lecció important, tenint en compte que el Catàleg Col·lectiu del Patrimoni Bibliogràfic Espanyol (CCPB) solament registra 2 exemplars en tota Espanya i en el CEV de Teulada hi ha 6. A més de l'exemplar únic amb gravat de 1742, està tam-

bé la 1a edició romana i la 1a napolitana (1735 i 1738), encara que sense els seus gravats. També estan les edicions venecianes de 1740 i 1751 (l'última del segle XVIII), amb els seus gravats corresponents.

Es pot veure també en el CEV l'edició napolitana de 1843, una publicació luxosa de gran format, amb desenes de gravats neoclàssics de Dolfino, d'un estil molt singular. És l'edició més rara després de la comentada de 1742, amb molt pocs

Miracle de l'obrer (Dolfino), en Teoli, 1843 (CEV. Teulada).

exemplars catalogats, cap d'ells a Espanya.

Un apunt més, per a acabar. Per a Teulada l'obra de Teoli té importància (li va

dedicar en la seua obra 6 pàgines, en 3 passatges distints). Este pare dominic, intentat argumentar que el miracle de "Teulada trasplantada" era una pura invenció, va buscar assessorament d'algué que coneguera la població, un informant de Dénia, concretament, que va ser qui li va parlar de Teulada, de la gran concurrència que tenien les seues festes de Sant Vicent Ferrer i de la seua font miraculosa, que Teoli la descriu així (traduïda): "de la qual es diu que va beure el sant, i en l'aigua de la qual va deixar el poder d'obrar miracles, retornant la salut als malalts, especialment als quals patien dolors i nafres incurables, que per això es diu: *La Fonte santa di S. Vincenzo. La Font Santa de S. Vincete* [sic]" (p. 139, ed. 1735). Això últim era una referència pionera en la literatura vicentina. El nom del pare Teoli ve a sumar-se així als ben coneguts del pare Antist i del pare Fages, tots ells autèntics pregoners de la tradició vicentina de Teulada. Servisquen aquestes línies com a reconeixement a la labor del dominic italià.

UN JESUÏTA TEULADÍ EXPULSAT: EL PERIPLE MEDITERRANI DE JAUME VALLÉS

Francesc-Joan Monjo i Dalmau

Carles III —convençut de la monarquia absoluta de dret diví— volia lligar curt el clergat hispànic.

Carles III, per A. R. Mengs

pànic.

Aquest monarca havia imposat un control total de l'Església en els seus dominis i no es dubtà a expulsar —i voler exterminar— la Companyia de Jesús, per

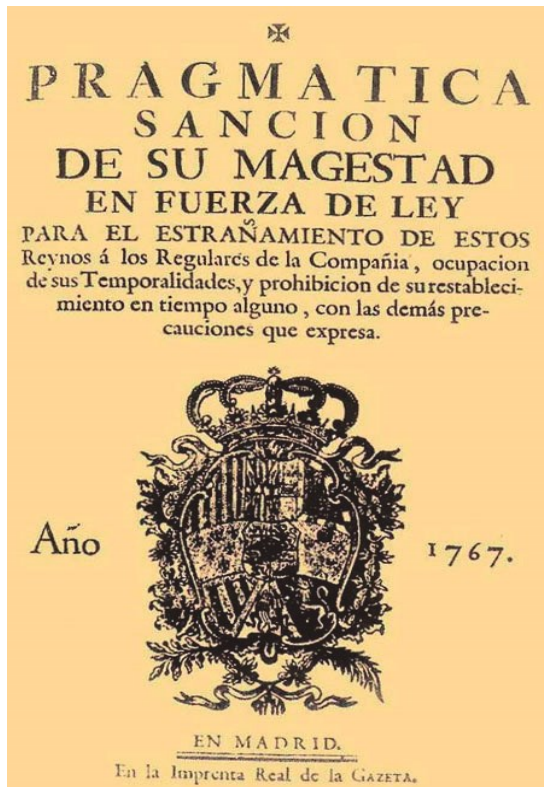
considerar-la un estat dins l'Estat, per la seua romanitat (incondicionalitat al papat) i per les relacions dels jesuïtes amb els grups socials privilegiats que s'oposaven a les reformes que pretenia realitzar el govern de la monarquia en l'estructura de l'Estat (Revuelta, 2006: 204 i Ferrer Benimeli, 2013: 55-68).

La mesura de l'expulsió fou la pròpia d'un govern despòtic, ja que s'actuà en secret, és a dir, d'amagat dels inculpats i sense ordre de compareixença perquè els religiosos ignasians pogueren defensar-se. Així, el bandejament de la Companyia fou un dels fets més discutits i rellevants del segle de les Llums, el qual pretenia demostrar el poder absolut del rei.

1. L'ocupació del col·legis jesuïtics

De forma sincronitzada, ràpida, subtil i sigil·losa per tal d'evitar sospites i filtracions, la matinada del 3 d'abril del 1767 els jutges ordinaris i alcaldes majors, acompanyats per tropa armada, entraren a les cases i col·legis que tenia la Companyia de Jesús repartides per l'immens territori hispànic (regnes hispànics peninsulars i territoris d'ultramar: Amèrica i Filipines). Tot seguit, convocaren les respectives comunitats de religiosos a les biblioteques o als refectoris, i enmig d'un pregon silenci les autoritats els van llegir el Reial Decret de Carles III que els condemnava a l'exili. Es tractava d'una operació política secreta, una acció de govern, que posaria de manifest la contundència de la política regalista del rei Borbó.

La Companyia de Jesús tenia nou centres

al regne de València: un col·legi-universitat a Gandia, una casa professa, un seminari de no-

Lectura del decret d'expulsió

bles i un col·legi, anomenat de Sant Pau, a la ciutat de València; un noviciat a Torrent i quatre col·legis repartits per les ciutats d'Oriola, Alacant, Ontinyent i Sagorrb. En vespres de l'expulsió, en aquests centres jesuítics hi havia 190 religiosos, entre pares professors, coadjutors espirituals, escolars, germans (també anomenats coadjutors temporals) i novicis.

Jesuïtes naturals de municipis de l'actual comarca de la Marina Alta anaven a viure en carn pròpia el fet històric que més va commoure l'Europa catòlica del Set-cents. Es tractava dels religiosos Josep Pujol, del Ràfol d'Almúnia, novici coadjutor del col·legi de Gandia; Josep Banyuls, de Pego, germà coadjutor del col·legi d'Alacant; Vicent Miralles, d'Orba, germà coadjutor del noviciat de Torrent; Guillem Cruanyes, de Xàbia, sacerdot de la Casa Professa de València; Tomàs Rafael, de Dénia, germà coadjutor de la Casa Professa de València; Jaume Vallés, de Teulada, germà coadjutor del col·legi de Betlem de Barcelona; Francesc Xavier Giner, d'Ondara, novici a Tarragona, i Josep Reig, de Murla, escolar a Calataiud. Però també hi havia jesuïtes marinenecs a Amèrica i

Filipines: Jaume Roig, de Castell de Castells; Joaquim Escrivà, d'Orba; Gabriel Roca, de Xaló; Blai Aranda, de Dénia; Andreu Llompart, de Pedreguer; Pere Lloret, de Dénia; Antoni Oliver, de Xaló i Salvador Pérez, de Parcent (Monjo i Dalmau, 2023).

Aquests homes de religió eren considerats presoners i estaven obligats, com a reus de gravíssims crims, a abandonar el país. Només se'ls va permetre com a equipatge un parell de mudes, roba de llit, tabac i xocolata, i també alguns llibres d'oració. Això sí, el

rei els concedia una pensió per a la seua manutenció: cent pesos anuals per als pares i noranta per als germans coadjutors, pagadors dels beneficis trets de la venda dels béns temporals de la Companyia, els quals havien estat confiscats per l'Estat. Els novicis, en canvi, no tenien dret a cap tipus d'ajuda econòmica.

Mentre els jesuïtes eixien dels seus col·legis escortats per piquets de soldats amb baioneta calada i a colp de tambor -un aparat típic de criminals-, molts veïns es congregaven davant les portes dels centres jesuítics perquè no volien perdre's l'insòlit espectacle i acomiadar-se dels religiosos bandejats.

Els jesuïtes valencians —com tots els de la jesuítica província d'Aragó— van ser traslladats en carros i cotxes a Tarragona, sempre custodiats per soldats, i dipositats en el noviciat de la ciutat, en unes condicions incòmodes i mancades d'higiene. Ací van haver de dormir, tots amuntegats, en matalassos completament desfets i bruts que les autoritats militars havien ordenat portar d'un hospital. El noviciat tarraconí semblava una presó amb soldats a la porte-

ria i sentinelles amb baioneta calada per tots els racons de l'edifici religiós.

Algunes mares que havien viatjat a Tarragona s'acostaren a les portes del noviciat amb la intenció de veure per última vegada els fills i

L'embarcament

acomiar-se'n, situació que va provocar escenes veritablement aborronadores.

2. Sobre el germà Jaume Vallés

Jaume Vallés va nèixer a Teulada el 23 de gener del 1706 i ingressà a la Companyia de Jesús el 22 de desembre del 1733. L'expulsió el va sorprendre al col·legi de Betlem de Barcelona, on era germà coadjutor. ¿Què és un germà coadjutor? És el jesuïta que no fa estudis eclesiàstics. És religiós, però no sacerdot, i es dedica a treballs temporals, és a dir, a les tasques domèstiques.

Ocupat el col·legi de Betlem per militars, Vallés i tota la seua comunitat van ser traslladats al noviciat jesuític de Tarragona i després foren conduïts al port de Salou per a embarcar, l'1 de maig del 1767, en la sagetia «San Antonio», camí a l'exili. Després de molts mesos de navegació van poder desembarcar a Bunifazzu

(Còrsega) i a l'octubre del 1768 visqué exiliat a la legació pontifícia de Ferrara amb els seus germans de religió, com veurem més endavant. Desconeixem si després de la supressió de la Companyia (1773) Jaume Vallés es casà, però sí que sabem que canvià de domicili perquè el 1776 residia en un poble italià de la província de Massa i Carrara i sembla que no tornaria mai més a Teulada. Malauradament coneixem poc la història personal del germà Vallés perquè no hem trobat cap missiva seua, però, en canvi, sí que coneixem la història col·lectiva de la seua comunitat del col·legi barceloní de Betlem i del seu orde religiós, la qual cosa ens ha permès seguir les seues petjades en el llarg i dolorós exili de vora cinquanta anys.

3. La resposta del Papa

El 29 d'abril els regulars ignasians concentrats a Tarragona van ser conduïts al port de Salou i embarcats en nou sageties i quatre pins. L'1 de maig va salpar aquesta flota de tretze vaixells, els quals anaven escortats per tres navilis de guerra sota el comandament del capità de fragata Antoni Barceló. La destinació era els estats del papa perquè Climent XIII se'n fera càrrec, però en arribar al port pontifici de Civitavecchia, el 13 de maig, reberen la fatal notícia que no hi podien desembarcar —els canons de Forte Michelangelo els apuntaven. Els patrons de les embarcacions i els mateixos jesuïtes restaren desconcertats (Benítez i Riera, 2006: 50-53). Davant aquesta inesperada situació, la maquinària diplomàtica hispànica va haver de posar-se en marxa i cercar una solució al problema de forma urgent.

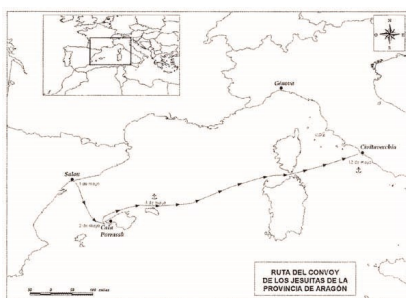
El capità Barceló, tot preocupat, va voler parlamentar amb el governador del port de Civitavecchia perquè permetera el desembarca-

ment dels jesuïtes. Expressava la seua preocupació per la manca de queviures i la sufocant calor que estaven patint els religiosos a les bodegues dels vaixells. La resposta del governador fou terminant: tenia ordres del papa de no permetre el desembarcament de cap jesuïta en el port pontifici. Els regulars se sentien amenaçats i abandonats pel Sant Pare.

Els vaixells solcaven la mar en les pitjors condicions de salubritat. Amuntegats i patint una estreter asfixiant, els jesuïtes dormien en espais sense ventilació i suportaven no només una atmosfera viciada per la calor i la suor, sinó també les molèsties d'incòmodes insectes i rosegadors que havien niat en els matalassos. I quan tocava viure un temporal, alguns jesuïtes, pàl·lids, vomitaven pels racons i altres queien desmaiats. En aquestes dures i inhumanes condicions va haver de navegar el germà Vallés, el nostre jesuïta de Teulada.

4.L'exili cors

Després de complicades negociacions per tal de cercar una airosa eixida diplomàtica, s'arribà a la determinació de desembarcar els jesuïtes a Còrse-

ga. Una illa mediterrània que no era ni de bon tros una destinació pacífica: estava en

guerra amb Gènova per la seua independència. Així, aquesta terra envoltada d'aigua i sumida en un enfrontament de caire sobiranista, acolliria els ignasians desterrats. Però quan el capità Barceló arribà a Bastia, el comandant francès Marbeuf informà que no podia autoritzar el desembarcament perquè no tenia el consentiment de la Cort

de Versalles —les autoritats militars franceses, a requeriment de Gènova, tenien el control dels ports corsos en aquest context de guerra. L'atornement de Barceló era tremend. Es trobava sense saber què fer, ancorat davant el port d'una illa en guerra i amb queviures per a poques setmanes. Al cap de dos mesos Barceló rebé, finalment, el permís de poder desembarcar els religiosos en els ports corsos, a excepció de Bastia.

Després de sortejar molts problemes, els jesuïtes de la província d'Aragó van ser desembarcats a Bunifazzu, al sud de l'illa, un bastió genovès encerclat per una alta muralla i la mar. Els andalusos a Algaghjola, a la ciutat d'Aiacciu els de la província de Toledo, a Calvi els de Castella i alguns de la província Bètica.

Bunifazzu està envoltat de penya-segats i precipicis. S'hi accedia per un pont llevadís i els seus carrers eren estrets, tortuosos i mal empedrats. Escriu un jesuïta de la província d'Aragó que «de este lugar dixo uno lo que se dice del Infierno: lugar de todos los males, sin mezcla de algún bien. Yo, por lo que vi, puedo decir à lo menos, que es un lugar de todas las incomodidades».

La majoria de les cases del poble eren petites i molt inhòspites, i per les quals, aprofitant la demanda tan urgent, els bonifacins cobraven als religiosos proscrits preus abusius en concepte de lloguer. Un regular de la província d'Aragó assegura que l'allotjament de molts jesuïtes a Bunifazzu era en «cuartitos, y en entablados, junto a los tejados, colocando ya 4, ya 6 en cada uno según su capacidad, y necesitados muchos como otros en la Ciudad, a juntarse para comer por no tener cozina, ni donde disponerla en su triste alojamiento». I el pare aragonés Larraz diu que «vivían en una misma habitación cuatro, seis y

siete [jesuïtes], según el número de camas que cabían en el suelo [...] tenían que sufrir añadida la suciedad y apretura de la habitación, otras molestias mayores» (Benítez i Riera, 2006: 74).

Altres jesuïtes es van allotjar en el convent dels frares dominics i també en el dels franciscans, a més de quatre oratoris o ermites que es trobaven als afores del poble, on van ser instal·lats els joves escolars. El pare Nonell (1893: 272) descriu la situació tan miserable i pobríssima en què van haver d'allotjar-se aquests jesuïtes, amb uns llits estesos

sobre el suelo duro, apenas quedaba entre una y otra hueco suficiente para pasar una persona y tener arri-mado a la pared un cajoncillo con un miserable repuesto de ropa y algún libro. Allí no había ni sillas, ni bancos, ni mesa; y servía de todo el colchoncillo con un doblez. La misma pobreza aparecía en el ajuar de mesa y de cocina. Las paredes estaban llenas de grietas y hendiduras; las puertas y ventanas, desvencijadas y rotas, apenas se tenían sobre sus goznes; el suelo echaba humedad por todas partes.

No sabem si el germà Vallès es va allotjar

en un dels esmentats convents de Bunifazziu, a l'oratori de la Santa Creu, lloc on estaven instal·lats els estudiants del col·legi de Betlem, o en una casa de particulars. Siga com siga, les condicions no eren gens bones.

Per una carta del jove jesuïta de Murla (la Marina Alta) Josep Reig i Riera, que envià al seu germà Bernat, datada a Bunifazziu el 28 d'abril del 1768, sabem algunes coses d'aquest municipi i de la vida acadèmica dels jesuïtes en l'exili cors. El religiós, a més de descriure els patiments i les dificultats amb què es van trobar a Bunifazziu, tot dient que «aquí tenemos que sufrir tantas calamidades con el sobresalto y tumulto de guerra, que mejor sería morir, que vivir de este modo», també parla de com s'havien reprès els estudis i de la creació d'acadèmies literàries on «no hay género alguno de letras que no lo cultiven todos a porfía con una emulación y estímulo grandísimos» (Nonell, 1893: 292-294).

Bunifazziu

Les crisis emocionals, agreujades pels patiments econòmics, situà els bandejats en una situació psicològica insuportable. Alguns regulars, envaïts pel desànim i la desesperació, van optar per abandonar la Companyia, com fou el cas, per exemple, de Josep Sirvent, natural d'Ibi,

escolar del col·legi de Sant Pau de València, el qual abandonà l'orde el 9 de setembre del 1768. Posteriorment exercí la medicina a Gènova, ciutat on es casà i tingué sis fills. Alguns religiosos, enfonsats davant l'horror d'un futur incert, marxaren a terres hispàniques, on van ser detinguts, empresonats i deportats a la península italiana. I és que encara que abandonaren el sacerdoci o l'orde, cap exjesuïta podia tornar al seu país encara que quedara com a seglar (Monjo i Dalmau, 2023: 145).

Un any després d'haver desembarcat els regulars valencians a Bunifazziu, Gènova, incapaç de neutralitzar l'alçament independentista, va malvendre l'illa de Còrsega —per dos milions de francs— al rei de França Lluís XV. Aquest, que ja havia dissolt la Companyia en els seus dominis el 1764, no tardà a expulsar els jesuïtes hispànics del territori cors. Al setembre, quan l'illa havia passat a plena sobirania de França, els ignasians van ser embarcats i enviats a la costa italiana.

El jesuïta Josep Reig es queixava del mal tracte que rebien els ignasians per part dels oficials francesos. Assegura que en els vaixells «se portaron muy duros y muy crueles con nosotros, hasta el extremo de negarnos en el camino lo necesario para la vida. Pues muchas veces nos obligaron á alimentarnos con trigo podrido, agua corrompida y un vino que se iba poniendo agrio» (Nonell, 1893: 326).

L'eixida de Còrsega fou molt agitada. Quan els religiosos arribaren a la costa genovesa es van trobar amb una nova sorpresa: l'ordre de no poder desembarcar i sense la possibilitat de tornar als regnes hispànics, ja que Madrid persistia immutable en la resolució que passaren a establir-se

als Estats del papa. Com un malson, la vida dels errants apàtrides tornava a complicar-se.

La situació era extrema i el drama gran. Semblava que el món s'havia posat en contra d'aquests homes de religió: expulsats del seu país pel rei; rebutjats pel papa en arribar a Civitavecchia; abandonats a Còrsega en plena guerra sobiranista; i ara Gènova no els admetia, Roma seguia mantenint les seues portes tancades —el papa se'n va desatendre per mantenir el torcebraç amb el monarca hispànic— i els patrons de les embarcacions desesperats per desfer-se de la religiosa càrrega el més aviat possible i així poder tornar a França.

El pare Vicent Olcina recollí unes commovedores paraules que va pronunciar un dels patrons dels vaixells, Monsieur Ollivier. El text és així d'eloqüent:

¿Qué raza de gente tan maldita sois vosotros que nadie os quiere? En tantos años que navego y en tantos viajes que he hecho, jamás me ha sucedido lo que ahora. Yo he llevado cargamento de puercos en este mi bastimento; y llegado al puerto, desembarqué luego los puercos. He conducido en él turcos; y lo mismo fue llegar al puerto, que desembarcarlos. En fin yo he traído á bordo familias de judíos; y

también los desembar-
qué luégo en el puerto:
Y á vosotros ninguno
os quiere admitir ni dar
entrada: ¿qué diablos
de gente sois vosotros?
(Nonell, 1893: 315).

Els jesuïtes se sentien desolats, angoixats, desassossegats, apesarat pel maltractament que rebien dels francesos i neguitosos per desembarcar el més prompte possible. Finalment, els regulars van poder posar peu en terra a Sestri Levante. Ací foren allotjats, provisionalment, en dos convents —un de frares dominics i l'altre de caputxins—, en la llotja i en un hospital.

Davant aquesta situació el papa va acceptar —però de forma tàcita— els jesuïtes hispànics desterrats. No tenien autorització oficial del pontífex per a entrar als estats de l'Església, però tampoc no se'ls va impedir el pas. I és que després de tibants negociacions entre els diplomàtics de Carles III i la cort de Roma, el summe pontífex es va veure obligat a acollir en els seus dominis els religiosos bandejats. Amb limitacions, això sí: només podien cercar refugi a les legacions de Bolonya, Ferrara i Ravenna.

5, L'exili italià

Amb un complicat i dur pelegrinatge des de Sestri fins als Estats Pontificis, els regulars —uns caminant i altres muntats en ases— van travessar els Apenins, i seguint la vall del Po arribaren a la legació pontificia de Ferrara, on els valencians s'hi van instal·lar a l'octubre del 1768. Un viatge ple de dificultats, i no només per l'estat tan descuidat dels camins i per les inclemències

del temps —amb pluja, vent i fred—, sinó també per la mala alimentació que van haver de patir i per l'elevat preu que van haver de pagar per pernoctar.

No sense dificultats, els jesuïtes van haver de llogar cases a Ferrara i intentaren viure organitzats en les mateixes comunitats que tenien a la península. Els de València s'instal·laren en un edifici anomenat Goretti, en el carrer de Sant Romà; els de Barcelona a la casa Mirogli (més tard es traslladaren a la dels Rimbaldesi, que és on visqué el nostre jesuïta teuladí); i els de Saragossa s'establiren a la casa Bevilacqua, a la Plaça Nova (Benítez i Riera, 2006: 180). Així, no els va quedar més remei que quedar-se en habitacions petites, incòmodes i brutes, a causa del desori pel gran nombre de jesuïtes arribats a Ferrara al mateix temps i trobar-se ja allotjats en la ciutat una gran part d'ignasians vinguts de les jesuítiques províncies d'ultramar. A aquesta dificultat, també s'hi havia d'afegir el dolor i l'enyor

Ferrara

rança d'uns religiosos destruïts psicològicament.

Aquests regulars van estar sempre controlats pels comissaris reials, els quals informaven puntualment a Madrid sobre el seu comportament, i els jesuïtes indòcils eren amenaçats amb la suspensió de la pensió —la moneda estava devaluada i la paga era impuntual—, molt necessària per

a poder viure.

El P. Antonio Mazzarini, rector del col·legi jesuïta de Ferrara, va permetre que els novicis de la província d'Aragó i l'escola d'humanitats s'instal·laren en el seu centre. I a la ciutat es van crear tres filosofats: el de Girona, el d'Urgell i el de Gandia. Disposades així les coses, es va obrir el nou curs, que era ja el segon que es feia en el desterrament (Benítez i Riera, 2006: 198). La proximitat de les ciutats universitàries de Bolonya i de Venècia (nuclis intel·lectuals molt importants) animava la vida cultural de Ferrara i els jesuïtes valencians se'n beneficiaven.

6. La supressió de l'orde de Sant Ignasi

Amb la mort de Climent XIII els cardenals es van reunir en conclave per a elegir successor. Aquesta assemblea de cardenals electors va ser de les més llargues i polèmiques de la història de l'Església, en la qual va estar present la qüestió jesuïta. El 19 de maig del 1769 va ser elegit papa fra Lorenzo Ganganelli (Climent XIV), un franciscà conventual considerat anti-jesuïta.

Sota la pressió de les corts borbòniques —no es conformaven amb l'expulsió dels jesuïtes i ara forçaven la supressió de l'orde—, el 21 de juliol del 1773 el papa signava el breu *Dominus ac Redemptor*, pel qual la Companyia de Jesús quedava abolida. La terrible notícia de l'extinció de l'orde de sant Ignasi arribà prompte a Ferrara.

El colp va ser dur per a aquests homes de religió. Un jesuïta anònim es queixava en una carta de com havien estat tractats els regulars de la

Companyia en els darrers anys, «con la mayor inhumanidad, desterrados, encarcelados, extinguidos, infamados, despojados de todos sus bienes, y haciendas, y pisados como las uvas en el lagar [...] han sido condenados a la confiscación, a la infamia, y a la universal ruina, y destrucción». Podem imaginar-nos perfectament com podria sentir-se el nostre jesuïta teuladí.

El 28 d'agost del 1773 els jesuïtes valencians van ser convocats per a rebre de manera oficial la fatal comunicació papal. La lectura del breu d'extinció de l'orde ignasià va ser feta pel vicari general de l'arxidiòcesi de Ferrara Tirso Pagliarini. Aquest es va reunir amb els expatriats en les tres cases que tenien a la ciutat per a fer-los la lectura del document pontifici. Des d'aquest mateix moment deixaven de ser jesuïtes i van haver d'acceptar un desenllaç que no pensaven mai que arribaria.

Afligits, angoixats i consternats, els jesuïtes no van poder sopar ni aclucar l'ull en tota la nit. Així ho assegura el pare Manuel Luengo (2013: 339), de la província de Castella, quan diu que els religiosos de la seua comunitat estaven

faltos de sueño y alimento, oprimidos del dolor, de la pena y la fatiga y hartos de llorar, andamos todos pálidos, transidos, desmayados y casi sin alimento y a manera de hombres atónitos y turbados que están fuera de sí y casi lo-

cos, llenos de inquietud y de zozobra, sin gusto para leer, escribir, estudiar ni para cosa alguna, vamos de aposento en aposento y de casa en casa a hablar unos con otros, a respirar, a desahogarnos y consolarnos, si fuera posible en tanto afán y congoja.

Suprimits, empobrits i sense possibilitats de tornar al seu país, els ara exjesuïtes intentaren refer les seues vides integrant-se en la societat italiana. Mentre els germans buscaren guanyar-se la vida en les activitats manuals, feines precàries i quasi sempre molt mal remunerades —seria el cas de Jaume Vallés—, els sacerdots van quedar com a clergues seculars, és a dir, sense vida comunitària i sense sotana jesuïta.

L'expulsió d'aquests homes de religió, però també de lletres —erudits i literats—, tingué una conseqüència cultural imprevisible, ja que van irrompre amb força creativa en l'exili. S'inseriren en la cultura italiana i participaren molt activament en la vida intel·lectual del país i dels corrents de pensament europeu, especialment els valencians i els catalans, amb una *forma mentis* més oberta (Batllori, 1998). Com si ho feren en la seua llengua materna o en castellà, els jesuïtes valencians i catalans escrigueren obres crítiques i històriques tant en italià com en llatí, actitud molt diferent a la dels regulars castellans, que es van mantenir sempre fidels a la llengua castellana i als costums espanyols, i contraris a l'obertura intel·lectual dels jesuïtes de parla catalana. I

és que els valencians i els catalans van ser molt receptius a la filosofia moderna i a la cultura il·lustrada.

Els jesuïtes de l'actual comarca de la Marina Alta trobaren la mort en llur exili i els seus cossos quedaren soterrats a terres llunyanes. I és que van ser molts els ignasians valencians difunts que van ser sepultats davall les lloses de les esglésies i en cementeris de Ferrara, Bolonya, Gènova, Venècia i Roma.

7. Restauració i el reetorn dels jesuïtes

Quaranta-un anys després de la supressió de l'orde ignasià, i quaranta-set de l'expulsió dels jesuïtes hispànics, els supervivents exjesuïtes van rebre la butlla de Pius VII *Sollicitudo omnium ecclesiarum* (1814) que restablia la Companyia de Jesús a tot el món. I el rei Ferran VII considerà falses les acusacions que es van llançar contra els jesuïtes durant el regnat del seu avi Carles III i els pocs supervivents al llarg exili van poder tornar al País Valencià a principis de desembre del 1815. No és el cas del jesuïta Vallés ja que va morir a terres italianes, probablement a Massa i Carrara.

Els ignasians restaurats centraren, principalment, els esforços a reprendre les seues activitats pastorals i educatives, però no quedaren exempts de sobresalts, ja que en els segles XIX i XX els regulars de la Companyia patiren noves suspensions i exilis.

Pensem que és molt important presentar al gran públic aquesta història i donar veu als qui van ser bandejats i silenciats. És de justícia que es coneguen aquestes vides. A més a més, cal

combatre l'amnèsia que patim i recuperar la història del nostre poble, la història de la nostra gent.

BIBLIOGRAFIA:

BATLLORI, M. (1998) *Els catalans en la cultura hispanoitaliana*. Obra completa, vol. X, València, Eliseu Climent, Editor.

BENÍTEZ I RIERA, J. M. (2006) *El destierro de los jesuitas de la «Provincia de Aragón» bajo el reinado de Carlos III. Crónica inédita del P. Blas Larraz S. I.*, Roma, Pontificia Università Gregoriana.

FERNÁNDEZ ARRILLAGA, I. (2002) *Éxodo y exilio de los jesuitas españoles según el diario inédito del P. Luengo (1767-1814)*, Alacant [Tesi doctoral].

(2002) *El destierro de los jesuitas castellanos (1767-1815)*, Valladolid. Junta de Castilla y León.

(2006) «El extrañamiento de los jesuitas valencianos», dins GIMÉNEZ LÓPEZ, Enrique (ed.), *De cosas y hombres de nación valenciana. Doce estudios en homenaje al Dr. Antonio Mestre Sanchís*, Alacant, Universitat d'Alacant. pp. 341-375.

FERRER BENIMELI, J. A. (2013) *Expulsión y extinción de los jesuitas (1759-1773)*, Bilbao, Mensajero.

GIMÉNEZ LÓPEZ, E. (2007) «Jesuitas», dins CANAL, Jordi (ed.), *Exilios. Los éxodos políticos en la historia de España. Siglos XV-XX*, Madrid, Sílex.

- (2010) «El antijesuitismo en la España de mediados del siglo XVIII», dins Giménez López, Enrique (ed.), *Aspectos de la política religiosa en el siglo XVIII. Estudios en homenaje a Isidoro Pinedo Iparraguirre S. J.*, Alacant, Universitat d'Alacant. pp. 19-58.

GIMÉNEZ LÓPEZ, E. i MARTÍNEZ NARANJO, F. J. (2009) «La expulsión de los jesuitas de Cataluña», *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*,

XX, pp. 115-136.

GIMÉNEZ LÓPEZ, E. i MARTÍNEZ GOMIS, M. (1997) «La llegada de los jesuitas expulsos a Italia según los diarios de los padres Luengo y Paramás», dins GIMÉNEZ LÓPEZ, Enrique (ed.), *Expulsión y exilio de los jesuitas españoles*, Alacant, Universitat d'Alacant, pp. 197-211.

GINER GUERRI, S. (1995) *Historia de Murla*, Alacant, Institut de Cultura Juan Gil-Albert.

LUENGO, M. (2013) *Diario de 1773. El triunfo temporal del antijesuitismo*, PINEDO IPARRAGUIRRE, Isidoro i FERNÁNDEZ ARRILLAGA, Inmaculada (eds.), Alacant, Universitat d'Alacant.

MARCH, J. M. (1935-44) *El restaurador de la Compañía de Jesús: Beato José Pignatelli y su tiempo*, 2 vols., Barcelona, Revista «Ibérica».

MONJO DALMAU, F. J. (2023) *Desterrats per ordre de Carles III. El llarg exili dels jesuïtes valencians*, València, PUV.

NONELL, J. (1893) *El V. P. José Pignatelli y la Compañía de Jesús en su extinción y restablecimiento*, 3 vol., Manresa, Ediciones San José.

O'MALLEY, J. (2016) *¿Santos o demonios? Estudios sobre la historia de los jesuitas*, Bilbao, Grupo de Comunicación Loyola.

DESASTRES

Joan Lluís Moreno Congost

L'aigua de la dutxa deixa de rajar calenta i comença a eixir freda justament quan ha acabat d'ensabonar-se de cap a peus. Enfurit i maleint, s'enrotlla una tovallola a la cintura i es dirigeix al trasteret que hi ha a la terrassa per tal de canviar la bombona de butà, davant la mirada atònita dela xica de la neteja, que el veu travessar el corredor tot xopat i ple de sabó cridant que d'avui no passa que telefone per contractar el gas natural, perquè això d'estar pendent de canviar la bombona és un fer la mà i un patiment, i, si és més car com diu tot el món, tant li fa, que ells s'ho poden permetre, que collins!

Així que acaba de dutxar-se i vestir-se, la xica de la neteja l'informa que l'escurador de la cuina s'ha embossat i que el rentaplats ha parat de funcionar. La notícia li pega tort; tot i això, li somriu amb un aire de suficiència i li diu que no patisca, que això ho apanya ell en un tres i no res. Que hi haja un embós a l'escurador no li ve de noves, no és la primera vegada. Des que van fer la reforma de la cuina que el desaigüe no tira com toca. Que el rentaplats deixi de funcionar, però, sí que és una novetat.

Prestament agafa el desembossador i va per feina. Manxa unes quantes voltes infructuosament. Hi torna amb més força i més ritme. A mesura que manxa i manxa renega de tots els santets del santoral, incloent-hi la Mare de Déu de la Candelera, patrona dels lampistes, sant Repsol i santa Cepssa, patrons de la bombona de butà del dimoni que sempre s'ha d'acabar quan un s'està dutxant o preparant una paella, l'inventor de les canonades, que no va pensar de fer-les una miqueta més amples i els xinesos de la tenda dels xinesos que li han venut un desembossador que no va ni cara a l'aire. Finalment desisteix. L'únic que ha aconseguit desembossar és l'empenyament latent que ha

anat covant dintre seu des que l'aigua de la dutxa ha començat a eixir gelada.

Bo i renegant encara, s'acosta a la ferreteria del costat de casa per tal de comprar-hi un producte químic professional de què li van parlar una volta els amics, que desobstrueix en un punt qualsevol substància amb què es tope pel camí. Quan el ferreter li diu que no li'n queda, que precisament ahir en va vendre l'última botella, cerca malhumorat a cal senyor Google la ferreteria més propera i s'hi dirigeix maleint la seua dissort i el desastre de dia..

Un quart d'hora més tard, el depenent, després d'avisar-lo de la perillositat del producte, li explica les instruccions d'ús i li fa signar un paper que ell signa sense ni tan sols llegir-lo, tanta és la pressa que té per resoldre el problema, i també, tot s'ha de dir, perquè ha quedat amb els amics per fer-se el vermut i pegar un mosset.

De tornada a casa i seguint les indicacions, es posa uns guants i unes ulleres d'esquiar perquè no en té d'una altra classe. Tot un professional, ell. A l'etiqueta diu que cal abocar al desaigüe la mitat del producte; mig litre, si fa no fa. Tanmateix, quan a penes n'ha abocat la mitat de la mitat, el líquid comença a vessar bo i fent unes bombolles fumejants i amenaçadores. Mentre espera impacient que l'àcid faci efecte, observa alarmat que la boca de l'aigüera d'acer inoxidable comença a perdre la lluentor i s'ennegreix per moments. Continua esperant, cada volta més impacient i més alarmat. Quan passen vint minuts i l'assumptu segueix igual que estava, amb les bombolles igual de fumejants i amenaçadores i la boca de la pica cada vegada més negra, arriba a la conclusió que és menester actuar. Llavors opta per seguir al peu de la lletra les instruccions del producte i hi aboca un poal ben ple d'aigua que, en el cas

que les coses hagueren anat com havien d'haver anat, s'hauria emportat canonades avall tota la merda acumulada. Però, com que les coses no van com haurien d'haver anat, l'aigua, barrejada amb l'àcid, roman estancada a l'escurador i ara no és només la boca del desaigüe la que s'ennegreix sinó la pica sencera. Desesperat, col·loca una safa gran davall de l'aigüera i, sense parar de repetir una vegada i una altra quin desastre, quin desastre, quin desastre, afluixa una de les rosques de la canonada per tal de desaiguar la pica de mica en mica alhora que renega de qui va idear allò de de mica en mica s'ompli la pica. Mentre va buidant-se l'escurador, telefona al lampista que li feu la reforma de la cuina i, després d'insistir-li molt en la urgència de la situació, aquest li diu que, si no ho ha pogut solucionar amb el producte, la cosa no pinta bé, i que anirà després de dinar, entre les tres i les tres i mitja.

Després que es buiden completament l'escurador i les canonades, aboca l'aigua de la safa al safareig del trasteret i s'afanya a enviar un Whatsapp als amics per avisar-los que no l'esperen a dinar, que té un problema ben gran a la cuina i, tot seguit, es queda contemplant l'escurador completament ennegrit i torna a remugar quin desastre, quin desastre, quin desastre mentre pensa la cara que farà i el disgust que tindrà la seua dona quan torne del dinar amb les amigues i la vesprada de compres i veja l'estat en què ha quedat la pica.

Amb puntualitat suïssa, el fontaner arriba als voltants de les cinc. Després de bufar i rebufar unes quantes voltes en observar el panorama, desenrosca les canonades i hi introdueix un cable llarg en espiral. Passats deu minuts d'esforços estèrils, anuncia que no hi ha res a fer; que això és cosa d'avisar una empresa de desembossaments; que la visita són noranta euros i que, si vol factura, li ha de cobrar l'IVA. I ell li diu que mare meua, quin desastre i que sense IVA.

Quan encara no ha transcorregut un minut des que el lampista ha tocat el dos, telefona, amb un cabreig del cal Déu, a una empresa de desembossaments. Li contesta una veu femenina la qual, després d'escoltar-lo atentament i fer-se càrrec de la situació desesperada en què es troba perquè ni el

rentaplats ni l'escurador es poden fer servir i, per tant, hauran de posar els plats i els gots en una safa i escurar al safareig del trasteret, l'informa amablement que aquesta vesprada és ja impossible atendre l'emergència i que, tenint en compte que avui és dijous i que comença un pont de tres dies, podrien acudir dilluns a primera o a última hora, la que ell preferisca, i ell li diu que a primera, a primera i, així que penja el telèfon, es torna a recordar de tots els sants del santoral, especialment de santa Constitució i de la Immaculada Concepció.

La cara i el disgust de la seua dona en ser que entra a casa carregada de bosses i veu l'estat de l'escurador i escolta les seues explicacions són talment com havia imaginat. Tanmateix, després d'una primera reacció farcida d'exclamacions referides al desastre esdevingut, ella, que és persona pràctica, comença a buscar solucions per mitigar la catàstrofe. En primer lloc li diu que telefone a un japonès i hi encomane sushi per sopar mentre ella s'arrima al supermercat a comprar gots i plats i coberts de plàstic, perquè això d'haver d'escurar al trasteret, en una safa, com si estigueren en un càmping, ni pensar-ho. A continuació li proposa, encara que no entrava en els plans, d'anar a passar el pont a l'apartament de la platja. I, tocant a l'escurador, tots dos convenen que no hi haurà més remei que canviar-lo per un de nou a pesar que encara no fa un any que han reformat la cuina.

A l'hora de sopar, com d'habitud, seuen a taula davant del televisor. Al Telenotícies, un home, tot ell empolsimat de cap a peus, narra amb la veu trencada però serena que en el munt de runes que s'al·cen inclements darrere seu, al bell cor de Beirut, el dia anterior hi havia sa casa i la seua botiga; que el dia anterior tenia dos fills i ara no en té cap; ni dona; ni res. Ell exclama quina fartera de guerra, tots els dies igual, i a continuació fa un glopet de vi. La seua dona repeteix quina fartera, sí, quina fartera, fa un glopet de vi també i afegeix que no ja es pot mirar la tele, sempre parlant de desgràcies. Es deuen pensar que nosaltres no tenim també els nostres problemes, conclou ell mentre canvia de canal. Això dic jo, que prou problemes tenim ja nosaltres, rebla ella mentre li ve al pensament l'escurador ennegrit.

BERNARDO FONT: UNA VIDA ENTREGADA A L'ESPORT I A L'ENSENYAMENT

José A. Roca

Ens trobem enfront del pavelló d'esports de Teulada, en un ambient agradable.

Bernardo comença la seua narració: “sóc natiu de Teulada, vaig nèixer el 25 d'abril de 1948; vaig estudiar en el col·legi Sant Vicent Ferrer, fins als deu anys; el meu mestre va ser don Manuel”; aquí es deté un moment per a explicar-me que don Manuel atenia els alumnes que anaven a continuar estudiant, com ell, a par-

tir de les dotze del matí, amb la finalitat de continuar la seua formació.

“Posteriorment vaig ingressar en l'institut de Xàtiva, i vaig romandre allí fins la revàlida. Acabada esta etapa, em vaig traslladar a estudiar Magisteri a Alacant; seguidament me'n vaig anar al servici militar, quan, per a la meua sorpresa, van convocar oposicions al cos de mestres. Vaig aprofitar la meua estada militar per a poder estu-

diar davall d'un pi, quan em donaven permís; probablement em passava tot el dia estudiant; així vaig aprovar les oposicions.

Vivint de nou, a Teulada, vaig ser delegat d'esports, -eren els temps de Franco-; una de les meues comeses va ser redactar el primer reglament de frontó, en la mateixa època en què estaven construint la piscina; me'n vaig sentir orgullós.

També vaig jugar al futbol en el CD. Teula-

da. Desafortunadament, en una entrada fortuïta, em vaig trencar el taló d'Aquil·les, vaig estar al voltant de tres mesos de baixa i, no vaig tornar a jugar”.

Continuant amb l'entrevista, denote una passió en general, per l'esport, un entusiasta, tant en la seua organització, com en la pràctica.

“En esta època, que coincidia amb el Mundial de Futbol Espanya, me'n vaig anar a un viatge organitzat pel CD. Teulada a Alemanya. En este viatge recordava, quan mon pare tallava la gespa del camp de futbol i ma mare rentava els equipatges dels equips.”

Igualment és un orgull per a ell que, en vida, li hagen reconegut la dedicació a l'esport, sobretot al futbol, en haver-li posat el seu nom a l'Estadi de Futbol municipal.

A part del futbol, la meua altra passió, en època estiuenca, ha sigut bussejar, menjar i dormir la migdiada”.afig, amb satisfacció”, una època en la qual vaig ser àrbitre de futbol, mentres estudiava a Alacant”. Em conta l'anècdota, que “en un partit juvenil, que arbitrava, entre Novelda - Hèrcules, vaig avançar el rellotge uns minuts, perquè no guanyara el Novelda, ja que havia de tornar a Alacant amb l'Hèrcules, i no tenia combinació de tren, ni autobús.

Quant al meu treball com a docent, vaig entrar tres mesos d'interí a Alcoi, i la resta del curs al Poble Nou de Benitatxell. El següent any, vaig tindre el destí en Callosa d'en Sarrià; durant esta

època anava i venia a Teulada, a entrenar als

equips al futbol.

Posteriorment, m'obligaven a demanar un destí definitiu i em van destinar a Artes (Catalunya).

En els següents anys vaig ser destinat a l'Alfàs del Pi, durant cinc anys, i al setembre del 90, vaig estar destinat cinc anys mes al col·legi Sant Vicent Ferrer de Teulada, on ja em vaig jubilar.

En el col·legi de Teulada vaig coincidir amb José Diego, que vaig conèixer a l'Alfàs del Pi. En eixe moment, Pepe era el director del centre i deixava el col·legi per a incorporar-se a la política com a candidat a l'alcaldia de Gata de Gorgos, de la qual va ser Alcalde.

En este temps, vaig substituir Pepe en la

direcció del centre, formant un equip directiu jove. En aquella època modernitzàrem el col·legi i les seues instal·lacions.

La meua dona, María, i jo, que ens coneixem des de xicotets, del mateix carrer de Calvo Sotelo de Teulada, ens enamorem per a formar una família, -de la qual, em sent molt orgullós i respectable-. Hem tingut una filla, Reis, que en l'actualitat és professora d'educació esportiva a Altea i practicant el voley-ball; al mateix temps va ser fundadora de la banda de música de l'Alfàs del Pi, de la qual María era la propulsora d'este projecte musical; pel que fa al meu fill, Mario,

és cap d'estudis del col·legi Sant Vicent Ferrer, jugador del C.F. Teulada, i membre del comitè de festes patronals. Els dos han sigut bons estudiants i els ha agradat molt l'esport". Posa l'accent, novament, que sense la seua dona Maria haguera sigut incapaç de realitzar tota la seua família les trajectòries seguides. Com a exemple, em diu, que estant en una competició a Banyeres de Mariola, havíem de vindre al Club Nàutic de Moraira, a arregar uns trofeus, i per una avaria, Maria es quedà esperant.

També, posa èmfasi en el fet que li ha agradat molt preparar la cavalcada dels Reis Mags, quan els seus fills estaven creixent i recorda amb molt de gust, un bagul amb vestits i disfresses. Va participar en la llar juvenil, on hui s'emplaça el museu vicentí, amb jocs de taula ping pong. En la mateixa línia cultural-social va col·laborar en un grup de teatre, poc de temps, amb unes quantes comèdies a benefici de les festes locals. També va participar activament en les festes de Sant Vicent des del 1978 fins al 2009, amb alguna intermitència. Va iniciar el camí de la fundació de la banda de cornetes i tambors al costat de Salvador Oliver.

Fent un parada a la meitat de l'esmorzar, li conte que sempre m'ha cridat l'atenció la seua veu i la seua oratòria, quan ha hagut de presentar obres o actes culturals, també em crida l'atenció la seua humilitat, per la qual cosa tinc coneixement que ha presentat poemes inèdits seus, participant des de fa dos dècades en els recitals poètics "Poemes en una nit d'estiu", a la Font de l'Horta de Teulada, organitzats per l'Associació d'Amics de Teulada. En els últims anys participà en la Coral Teuladina per a acompanyar Maria.

Arribant al final de l'entrevista, després d'hora i mitja de llarga conversa, em refereix que sa mare era de Teulada i son pare de Moraira, per la qual cosa sempre ha viscut entre els dos nuclis

urbans; sent preguntat per la política, comenta que l'any que es presentà com a candidat, va ser el primer en el nucli urbà de Teulada, i era el primer any en què votaven els residents.

Puntualitza, a més a més, que es troba molt

orgullós de l'Auditori, del Pavelló cobert i les instal·lacions esportives de Moraira, amb l'edifici La Senieta.

"Pense" —em diu— "que s'ha arribat a una estabilitat institucional, de sintonitzar voluntats i que ens hem dedicat a prosperar i millorar aspectes socials que s'han realitzat a Teulada-Moraira".

POESIA AMB IMATGE :

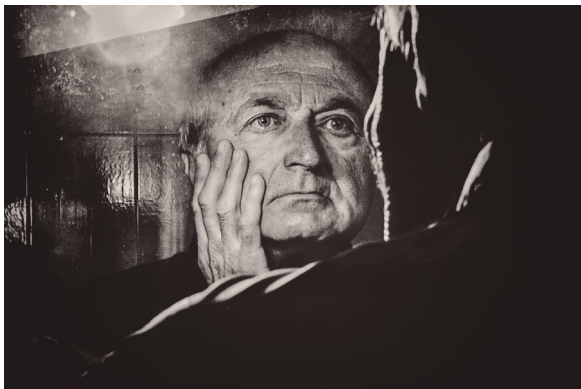
Miguel Hernández—José V. Ferrando

Recentment s'ha celebrat a la ciutat andalusa d'Úbeda el "III Concurso Foto Poética Hernandiana", amb una important participació de fotògrafs de tota Espanya. D'un total de 264 fotos presentades se n'han seleccionat 20, de 96 fotògrafs participants, que han estat exposades en l'incomparable marc de l'Hospital de Santiago de la dita ciutat. El certamen ha estat organitzat per l'Asociación Fotográfica de Úbeda".

Es tractava de posar imatges a poemes del sempre recordat poeta oriolà, Miguel Hernández.

I portem aquesta notícia aquí perquè un teuladí José Vicente Ferrando Cervera, soci de l'ACAT, ha rebut un merescudíssim 3r. Premi, a més d'haver obtingut un accèssit per una altra foto presentada.

Us posem aquí les fotos i els corresponents fragments de les poesies hernandianes. La nostra enhorabona a Jose!

3r. premi "III Concurso Foto Poética Hernandiana" - Úbeda octubre 2024

¿PARA QUÉ NECESITO LOS ESPEJOS?

¿Para qué necesito los espejos?

¡Soy un gallo sin lunas, y sin canto!

Son mis plantas mis manos, y estas, ¡tanto!,

si palpables, mis ojos, sin reflejos.

A nadie encuentro cerca, a nadie lejos,

por más que la mandíbula levanto.

¿Es cierto que ahorcan ojos a los ríos?...

Oyendo rosas, allá van los míos.

Miguel Hernández

Accèssit "III Concurso Foto Poética Hernandiana" - Úbeda octubre 2024

EL SILBO DE LA SEQUÍA

Una inmensa mirada espectadora,

se dilatan los campos hasta el cielo.

Viene una nube y abre una esperanza

entre los corazones cereales;

pero su sombra, o pasa o se diluye,

y la esperanza pasa a desconsuelo.

¡Ay, sequía, sequía,

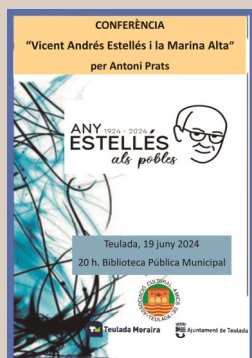
que toda la creación haces baldía!

(Fragment)

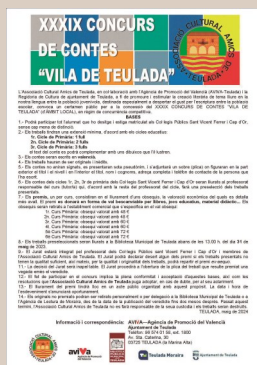
Miguel Hernández

L'ACAT es mou

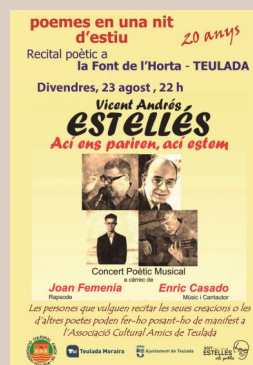
Últimes activitats de l'Associació Cultural Amics de Teulada

Conf. d'Antoni Prats

Concurs de contes

Poemes en una nit d'estiu

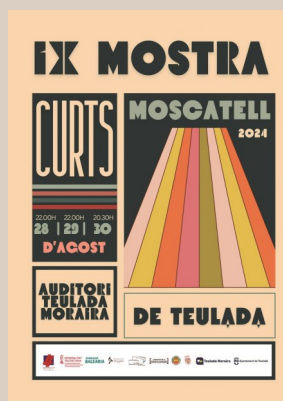
Presentació La Belluerna 13

Festa Sant Joan

Festa del Moscatell

IX Curts de Moscatell

Ruta Contes de por

